

Cuspair Clàir-ghnothaich	6
Àir. Aithisge	G/11/22

COMHAIRLE NA GÀIDHEALTACHD

Comataidh:	Comataidh na Gàidhlig
Ceann-latha:	2 Samhain 2022
Tìotal Aithisge:	Prìomh Leasachaidhean Ionnsachadh is Leasachadh Coimhearsnachd
Aithisg le:	Àrd-Oifigear Gnìomhach, Coileanadh agus Riaghlachas

1. **Adhbhar/Geàrr-chunntas Gnìomhach**

1.1 Tha an aithisg seo a' toirt fiosrachadh do Bhuill mu:

a) na prìomhachasan làithreach airson Ionnsachadh is Leasachadh Coimhearsnachd (ILC) taobh a-staigh Plana na Gàidhlig (PnG3) le fòcas sònraichte air na cuspairean a leanas:

- A' Ghàidhlig san Dachaigh, ann an Tràth-ionnsachadh is Cùram-chloinne
- A' Ghàidhlig sa Choimhearsnachd

b) na prìomh raointean leasachaidh làithreach is teachdail a chuireas taic ri PnG3.

2. **Molaidhean**

2.1 Thathar ag iarraidh air Buill:

i. Beachdachadh air an aithisg agus toirt fa-near dhan aithisg.

3. **Buaidhean**

3.1 Goireas – Tha na buaidhean goireis taobh a-staigh a' phrìomh shruth buidseit làithreach a tha a' gabhail a-steach Tabhartas Sònraichte na Gàidhlig, Taic Freumhan (Bòrd na Gàidhlig) agus Maoin Buileachaidh Achd na Gàidhlig (GLAIF).

3.2 Laghail – Tha e mar riatanas air Comhairle na Gàidhealtachd a Plana Gàidhlig a bhuileachadh fo Achd na Gàidhlig (Alba) 2005.

- 3.3 Coimhearsnachd (Co-ionannachd, Bochdainn, Dùthchail agus Eilean) – Tha an Aithisg a’ giùilleadh ri poileasaidhean Chomhairle na Gàidhealtachd a thaobh Co-ionannachd.
- 3.4 Atharrachadh Gnàth-shìde / Carbon Ciallach – Tha Sgioba na Gàidhlig an-dràsta a’ frithealadh choinneamhan air-loidhne agus gu bhiorail, mar sin a’ lùghdachadh còmhail gnothachais.
- 3.5 Cunnart – Chan eil cunnartan sam bith a’ tighinn am bàrr bhon aithisg seo.
- 3.6 Gàidhlig – Tha an Aithisg a’ neartachadh leasachadh na Gàidhlig taobh a-staigh sgìre Chomhairle na Gàidhealtachd agus a’ cur taic ri bhith a’ buileachadh Plana na Gàidhlig.

4. Prìomhachasan airson Ionnsachadh is Leasachadh Coimhearsnachd taobh a-staigh Plana na Gàidhlig (PnG3)

- 4.1 Tha an dà raon prìomhachais a leanas air am mìneachadh taobh a-staigh Plana Gàidhlig Chomhairle na Gàidhealtachd:

Raon Prìomhachais 1. A’ Ghàidhlig san Dachaigh, ann an Tràth-ionnsachadh is Cùram-chloinne

- Gun leanar air adhart a’ toirt taic do chom-pàirteachasan Gàidhealach gus goireasan a chruthachadh a bheir brosnachadh is taic do phàrantan no luchd-gleidhidh ann a bhith a’ cleachdadh na Gàidhlig san dachaigh.

Raon Prìomhachais 2. A’ Ghàidhlig sa Choimhearsnachd

- Gun toirear cothroman seachad gus cleachdadh na Gàidhlig sa choimhearsnachd a bhrosnachadh is a mheudachadh.
- Gun cuirear ri agus gun toirear taic do Phlanaichean Leasachaidh Chom-pàirteachasan Coimhearsnachd, agus gun dèanar ceangal le buidhnean a th’ ann mar-thà gus dòigh-obrach in-ghabhaltach a bhrosnachadh is a chuideachadh a thaobh na Gàidhlig.
- Gun leanar a’ toirt taic is comhairle do bhuidhnean coimhearsnachd a thaobh leasachadh is cleachdadh na Gàidhlig.

- 4.2 Tha Oifigearan ILC Sgioba na Gàidhlig a’ toirt seachad co-obrachadh air leasachadh phròiseactan cànan Gàidhlig timcheall air bun-sgoiltean is àrd-sgoiltean Foghlam tron Ghàidhlig (FtG). Gus obrachadh le sgoiltean FtG a chur air stèidh fhoirmeil, tha na h-oifigearan ILC air sgrìobhainn Plana Leasachaidh Gàidhlig a leasachadh airson ceangal leis na sgoiltean. Bheir Plana Leasachaidh Coimhearsnachd na Gàidhlig taic do phàrantan is sgoilearan FtG agus do choimhearsnachd sgoile na Gàidhlig san fharsaingeachd. Bidh oifigearan ILC ag amas air sgoiltean gach bliadhna acadaimigeach, a rèir prìomhachasan PnG3.

5. Prìomh Leasachaidhean airson Ionnsachadh is Leasachadh Coimhearsnachd taobh a-staigh Foghlaim

5.1 Breith gu Trì

Tha an com-pàirteachas leis an Care and Learning Alliance agus Bòrd na Gàidhlig a’ leantainn air adhart a’ toirt taic do na roinnean breith gu trì anns a’ Ghàidhealtachd. Tha a’ mhòr-chuid de na buidhnean phàistean Gàidhlig air tòiseachadh às ùr ach tha

duilgheadasan air a bhith aig feadhainn eile às dèidh ghlasaidhean COVID agus a' bhuidhean a bh' aca air buidhnean ionadail.

Tha an Sgioba ILC air taic a thoirt do na leanas o chionn ghoirid:

- Buidheann de phàrantan a tha airson buidheann Cròileagain ùr a stèidheachadh (do chloinn aois 2 is 3) aig BSGI le amas tòiseachadh às dèidh saor-làithean na Dàmhair.
- Latha fosgailte airson aire a thogail mu FtG sa choimhearsnachd ann am Baile Dhubhthaich. Chaidh an tachartas a chur air dòigh ann an co-bhann le oifigear Gàidhlig ionadail CALA agus luchd-obrach na sgoile agus bhathar ag amas air fiosrachadh is comhairle a thoirt do phàrantan 0–3.

5.2 A' Toirt Taic do dh'Fhoghlam tron Ghàidhlig sa Bhun-sgoil

Gus cleachdadh na Gàidhlig a bhrosnachadh is a mheudachadh am measg sgoilearan FtG taobh a-muigh foghlam foirmeil, bidh na h-oifigearan ILC a' cur air dòigh prògram de chlubaidhean is chleasan às dèidh sgoile. Tha na cleasan uile air an libhrigeadh tron Ghàidhlig agus bidh na h-oifigearan ILC ag obair ann an com-pàirteachas le sgoiltean FtG na Gàidhealtachd gus an libhrigeadh tron teirm. Chaidh raon chothroman gus cleachdadh na Gàidhlig a bhrosnachadh tro shaor-làithean an t-samhraidh a chur air adhart thar sgìre na Comhairle agus bha seo a' gabhail a-steach ionnsachadh air a' bhlàr a-muigh, sgeamaichean cluiche Gàidhlig agus raon chleasan spòrsail.

- [Stramash BSGLA](#)
- [Cleasan](#)
- <https://twitter.com/HighlandCouncil/status/1559193467217133569>
- <https://www.facebook.com/highlandcouncil/posts/434282842072378>
- Gus slàinte is sunnd a bhrosnachadh am measg sgoilearan FtG, chuir Sgioba na Gàidhlig, ann an com-pàirteachas le FC Sonas, air dòighampaichean ball-coise Gàidhlig ann am Port Rìgh agus Inbhir Nis.
- Chaidh seiseanan seòlaidh a thabhann do sgoilearan ann am BSGPR agus Dùn Bheagan san t-Sultain 2022 agus chaidh na seiseanan a libhrigeadh aig Club Seòlaidh an Eilein Sgitheanaich.
- Chaidh foghlam air a' bhlàr a-muigh a thoirt seachad cuideachd do thrì sgoiltean a tha a' tabhann Gàidhlig sa Bhun-sgoil (1+2) do sgoilearan Foghlam tron Bheurla anns an Eilean Sgitheanaich.
- Bha Sgioba na Gàidhlig, ann an com-pàirteachas le Bun-Sgoil Stafainn agus Bun-Sgoil Chille Mhoire soirbheachail ann a bhith a' gleidheadh £4000 ann am maoineachadh on taobh a-muigh tro sgeama maoineachadh tabhartais Taic Freumhan aig Bòrd na Gàidhlig. Cuiridh am maoineachadh taic ri prògram thachartasan is chleasan às dèidh sgoile airson an dà sgoil, a' gabhail a-steach club FilmG, club Gàidhlig agus ball-coise Gàidhlig. Bidh am pròiseact a' ruith eadar Lùnastal 2022 agus Ògmhios 2023.

5.3 Ionnsachadh is Leasachadh Coimhearsnachd Foghlam Alba agus Leasachadh Coimhearsnachd na Gàidhealtachd

Tha Foghlam Alba air obair FC Sonas a chleachdadh mar chùis sgrùdaidh san fhoillseachadh aca, 'Responsive, supportive and resilient communities. A review of community development during the pandemic'. Tha an aithisg seo air a gabhail a-steach ann an sreath de dh'ath-sgrùdaidhean cuspaireil le Luchd-sgrùdaidh an Rìgh, a' comharrachadh sàr chleachdadh tron phaindeamaig. Chuidich na h-ath-sgrùdaidhean

Luchd-sgrùdaidh an Rìgh ann a bhith a' sealltainn an dà chuid na tha ag obrachadh gu math ann an leasachadh coimhearsnachd agus na tha feumach air leasachadh.

Tha buaidh chudromach fhathast aig obrachadh com-pàirteach air na coimhearsnachdan is air na daoine fa leth aig a bheil an fheum as motha agus chaidh obair FC Sonas a thaghadh gus seo a shealltainn. Fhuair FC Sonas inbhe carthannais tron phaindeamaig, le taic maoineachaidh bho Chomhairle na Gàidhealtachd agus Bòrd na Gàidhlig. B' e amas dùbailte FC Sonas co-ionannachd a mheudachadh agus beàrnan ann am fileantachd a lùghdachadh do luchd-ionnsachaidh ann am Foghlam tron Ghàidhlig (FtG), a' cleachdadh ball-coise mar cho-theacsa. Bha FC Sonas ag obair an toiseach air-loidhne tron phaindeamaig agus chuidich seo gus am pròiseact a chur air adhart agus ìomhaigh na Gàidhlig a thogail.

Tha Foghlam Alba a' cumail seiminear-lìn gus beachdachadh air prìomh thoraidhean na h-aithisge cuspaireil nàiseanta a tha a' coimhead air dòighean-obrach a thaobh leasachadh coimhearsnachd tron phaindeamaig.

Chaidh cuireadh a thoirt do FC Sonas agus Sgioba na Gàidhlig com-pàirt a ghabhail ann am fear de na seiminear-lìn cuspaireil a thathar an dùil a chumail. Thèid an seisean a chumail air 2 Samhain 2022.

<https://education.gov.scot/media/jhve2u2i/responsive-supportive-resilient-communities-national-thematic-report-september-22.pdf>

5.4 **A' Toirt Taic do dh'Fhoghlam tron Ghàidhlig san Àrd-sgoil**

Tha Sgioba na Gàidhlig, ann an com-pàirteachas le Sabhal Mòr Ostaig, a' cur air dòigh Seachdain nan Deugairean – tachartas còmhnaidheach fad-seachdain do dh'òigridh a thathar a' cumail gach bliadhna. Chaidh an tachartas a chumail sa Ghearran agus sa Mhàrt 2022. Tha Seachdain nan Deugairean air a tabhann do sgoilearan Gàidhlig – an dà chuid do dh'fhileantaich is do luchd-ionnsachaidh – ann an Àrd-Sgoil Phort Rìgh agus Àrd-Sgoil a' Phluic.

Tha Sgioba Gàidhlig Chomhairle na Gàidhealtachd cuideachd a' toirt taic do dh'Fhèis Rois le pròiseact dràma Co-chomann Cultar na Gàidhealtachd taobh a-staigh sgoiltean na Gàidhealtachd. Bidh oifigearan ILC a' ceangal le sgoiltean FtG san sgìre aca gus am pròiseact dràma a tha air a libhrigeadh le luchd-obrach Fèis Rois a chur air adhart agus com-pàirteachas ann a bhrosnachadh. Tha am pròiseact air bùithtean-obrach dràma a libhrigeadh gu soirbheachail tro sgoiltean FtG na Gàidhealtachd.

Ann an com-pàirteachas le Leasachadh Sgìlean na h-Alba, bidh Sgioba na Gàidhlig a' cur air dòigh Siuthad – tachartas dreuchdan Gàidhlig a thathar a' cumail gach bliadhna. Tha Siuthad ag amas air aire a thogail am measg dhaoine òga mu na cothroman a th' ann do luchd-labhairt òga na Gàidhlig ann an raon farsaing roinnean, a' gabhail a-steach nan gnìomhachasan cruthachail, na meadhanan, agus iomadh raon eile. Tha an goireas ri fhaotainn mar dhìleab air-loidhne do sgoiltean. A' leantainn air adhart bho shuirbhidh a chaidh a chumail le tidsearan, thèid tachartas aghaidh ri aghaidh a chumail ann an 2023.

6. **Prìomh Leasachaidhean is Phròiseactan airson Ionnsachadh is Leasachadh Coimhearsnachd taobh a-staigh na Dachaigh is na Coimhearsnachd 2021/22**

6.1 **Clasaichean Gàidhlig Inbheach**

Tha raon chlasaichean Gàidhlig do dh'inbhidh air tòiseachadh às ùr, le measgachadh de chlasaichean air-loidhne agus aghaidh ri aghaidh. Tha a' mhòr-chuid de chlasaichean anis a' cleachdadh SpeakGaelic – goireas a chaidh a leasachadh le SMO agus MG Alba – ged a tha clasaichean còmhraidh agus clasaichean sònraichte do phàrantan FtG a' gabhail àite ann an cuid de sgìrean. Tha ceithir clasaichean Gàidhlig aghaidh ri aghaidh a' dol air adhart ann an Inbhir Nis agus dà chlas air-loidhne. Tha clas aghaidh ri aghaidh agus clas air-loidhne a' ruith an-dràsta ann an Inbhir Pheofharain.

6.2 **A' Cur air Adhart Foghlam tron Ghàidhlig agus Buannachdan Dà-chànanais**

Airson aire a thogail mu bhuannachdan dà-chànanais agus gus Foghlam tron Ghàidhlig a bhrosnachadh agus na h-àireamhan a tha a' dol a-steach gu FtG àrdachadh, bidh oifigearan ILC a' cur air dòigh tachartasan air-loidhne agus aghaidh ri aghaidh ann an sgìrean sònraichte dhen Ghàidhealtachd far a bheilear ag aithneachadh gu bheil feum aig sgoiltean is Tràth-bhliadhnaichean FtG air taic. Thathar an dùil gun tèid tachartasan brosnachaidh is togail aire a chumail tràth ann an 2023, ro chlàraidhean nan Tràth-bhliadhnaichean.

6.3 **Leugh is Seinn le Linda air Chuairt sa Ghàidhealtachd**

Bhathar an dùil a' chuairt seo, a chaidh a chur air dòigh ann an com-pàirteachas le Comhairle nan Leabhraichean, a chumail ann an 2020 ach b' fheudar a cur dheth air sàillibh a' phaindeamaig. Bha Sgioba na Gàidhlig fìor thoilichte gum b' urrainnear a' chuairt a libhrigeadh san t-Sultain am-bliadhna agus seiseanan sgeulachd is òran Linda NicLeòid a thoirt gu ionadan Tràth-ionnsachaidh is Cùraim-chloinne air feadh na Gàidhealtachd. Bha seiseanan coimhearsnachd do phàrantan is do phàistean ann an tallachan baile agus ionadan coimhearsnachd cuideachd an lùib na cuairte.

<https://www.highland.gov.uk/news/article/14819/cuairt-leugh-is-seinn-le-linda-sa-ghaidhealtachd>

6.4 **Tachartas Cànan is Cultar na Gàidhlig ann an Geàrrloch**

Chuir Sgioba Gàidhlig Chomhairle na Gàidhealtachd, ann an com-pàirteachas le Bun-Sgoil Gheàrrloch, air dòigh pròiseact coimhearsnachd mu chànan is chultar na Gàidhlig. Bha an tachartas fosgailte do theaghlaiichean ann an Geàrrloch agus san sgìre mun cuairt. Chaidh FtG agus na buannachdan a tha an lùib dà-chànanais a chur air adhart air an latha. Thug buidhnean Gàidhlig is cultair a leithid Fèis Rois agus Dràma Gàidhlig seachad seiseanan airson nan daoine òga.

<https://www.highland.gov.uk/news/article/14828/latha-c%C3%A0nan-is-cultar-g%C3%A0idhlig-coimhearsnachd-ghe%C3%A0rrloch>

6.5 **Pròiseact Gàidhlig Alzheimer Alba**

Tha Sgioba na Gàidhlig a' cur taic ri pròiseact coimhearsnachd Gàidhlig a tha air a stiùireadh le Alzheimer Alba Taobh Siar na Gàidhealtachd. Chaidh an iomairt Ghàidhlig 'Còmhraidhean Gàidhlig' a stèidheachadh gus taic riatanach a thoirt do dhaoine le dementia aig a bheil a' Ghàidhlig mar chiad chànan agus an neach/luchd-cùraim agus an teaghlaiichean. Tha am pròiseact a' ceangal gu cunbhalach le sgoilearan òga FtG aig Bun-Sgoil Ghàidhlig Phort Rìgh (BSGPR) agus Bun-Sgoil Ghàidhlig Loch Abar (BSGLA). Tha BSGPR a' cur taic ris a' phròiseact tro bhith a' frithealadh bhuidhnean air-loidhne a' phròiseict is tro bhith a' seinn òrain Ghàidhlig. Bidh sgoilearan cuideachd

a' dol gu na cruinneachaidhean mìosail aig Taigh-òsta Cuillin Hills agus chaidh an Cruinneachadh Gàidhlig mu dheireadh a chumail air Dihaoine 30 Sultain 2022. Chuir sgoilearan BSGPR taic ris a' phròiseact tro bhith a' clàradh òrain Ghàidhlig san sgoil airson a' phròiseict Ghàidhlig air a bheil Alzheimer Alba an Iar ag obair mar phàirt dhen Ionad Ghoireasan Dementia Bhiortail aca.

6.6 **Cille Chuimein – Gleann nam Bàrd**

Chuir Sgioba na Gàidhlig taic ri sreath thachartasan Gleann nam Bàrd a chuir Buidheann Gàidhlig Chille Chuimein air dòigh. Bha am pròiseact a' rannsachadh, a' clàradh is a' seinn òrain on sgìre ann an co-bhann ri clas Gàidhlig do dh'inbhich.

6.7 **Taic do dh'Iomall a' Mhòid – Mòd Nàiseanta 2021**

Dh'obraich Sgioba na Gàidhlig còmhla ris a' Chomunn Ghàidhealach, Feis na h-Òige, Comunn na Gàidhlig (CnaG) agus Comann nam Pàrant Nàiseanta gus prògram farsaing fad-seachdain de thachartasan Iomall a' Mhòid a chur air dòigh. Bha seo a' gabhail a-steach Cèilidh Sràide, Cèilidh Teaghlaich, Seisean Sgeulachdan is Ciùil ann an Cùil Lodair, Fèis Bheag trì latha a chaidh a chumail ann am Bun-Sgoil Ghàidhlig Inbhir Nis agus Cuirm-chnuic Teaghlaich ann an Obar Itheachan.

Ainmeachadh: Àrd-Oifigear Gnìomhach airson Coileanadh agus Riaghlachas

Ceann-latha: 18 Dàmhair 2022

Ùghdaran: Oifigearan ILC Sgioba na Gàidhlig

Pàipearan Cùl-fhiosrachaidh: